

TUTKIMUSRAPORTTI

KAARINA

Tähkää 1

Rautakautisen kalmiston arkeologinen koekaivaus
6.6. ja 9.7.2012

AKDG 3035:1

MUSEOVIRASTO

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

JAN-ERIK NYMAN

Tiivistelmä

Jan-Erik Nyman havaitsi 26.5.2012 Tähkää 1:n rautakautisen polttokenttäkalmiston läheisyydestä palanutta luuta myrskyn kaataman puun juurakosta. Museoviraston koekaivausryhmä teki paikalle tarkastuksen 6.6.2012. Tarkastuksen yhteydessä päätettiin tutkia ne vähäiset maat, jotka olivat jääneet kallion päälle puun kaatuessa. Tuulenkaadon välittömästä lähiympäristöstä ei tarkastuskäynnin aikana havaittu muita viitteitä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Museoviraston koekaivausryhmä suoritti 9.7.2012 pienialaisen koekaivauksen, jolloin tuulenkaatokuopassa olleet maat seulottiin. Kuopassa havaittiin polttohautaukseen viittaava nokikerros, joka sisälsi palaneita luita ja hiiltä. Muita löytöjä ei kuopassa ollut. Tarkastuskäynnin ja koekaivausten aikana löytyi yhteensä noin 50 g palanutta luuta. Tuulenkaatokuopassa havaittu nokikerros oli suppea-alainen – siitä ei havaittu merkkejä lähistölle tehdyistä koepistoista.

Polttohautaus lienee rautakautinen, ajoitettavien löytöjen puutteessa ei hautausta pystytty ajoittamaan sen tarkemmin. Tähkää 1:n nuorempaan esiroomalaiseen tai vanhempaan roomalaiseen rautakauteen ajoittuvan polttohautauksen läheisyys antaa kuitenkin viitteitä, että myös tutkittu polttohautaus on vanhemmalta rautakaudelta.

Sisällysluettelo

Kansilehti	
Tiivistelmä	
Sisällysluettelo	1
Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Sijaintikartat	3
1. JOHDANTO	5
2. TUTKIMUSHISTORIA	6
3. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA KUVAUS	6
4. KAIVAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT	6
5. KAIVAUSHAVAINNOT	7
6. LÖYDÖT	7
7. YHTEENVETO	8
8. LÄHTEET	8
9. VALOKUVALUETTELO	9
10. KUVATAULUT	10

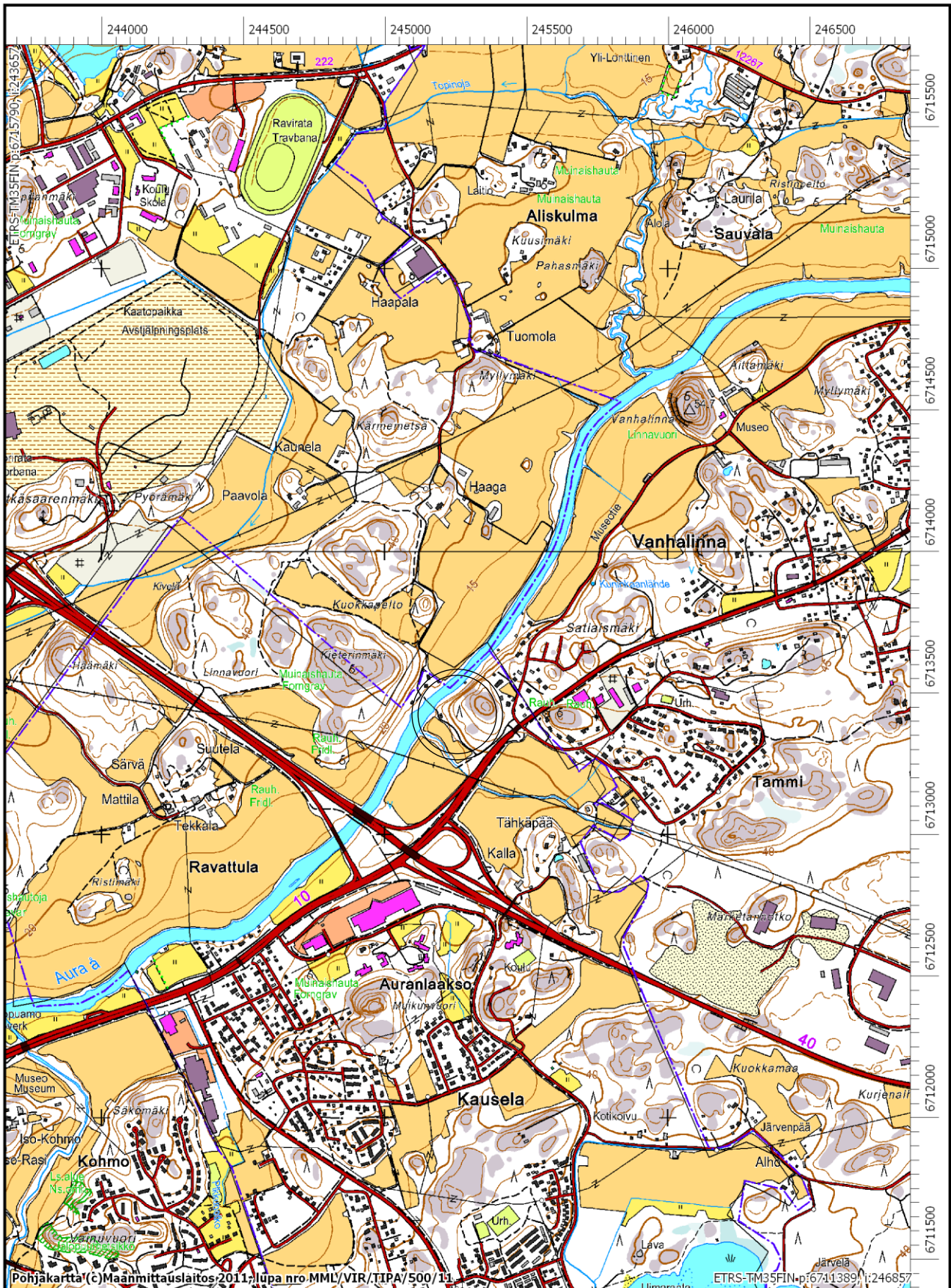
Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen nimi: KAARINA Tähkää 1
 Muinaisjäännöslaji: Polttokenttäkalmisto
 Muinaisjäännösrekisterino: 202010022
 Inventointinumero: 22 (1998 Kaisa Lehtonen)
 Kenttätöyönjohtaja: Simo Vanhatalo HuK ja Jan-Erik Nyman FM
 Tutkimuksen rahoittaja: Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut, koekaivausryhmä
 Kenttätöyöaika: 6.6. ja 9.7.2012
 Tutkimusala / kaivausala: 4500 m² / 3,4 m²
 Lääni: Länsi-Suomen lääni
 Kunta, kylä, tila: Kaarina, Littoinen, Tähkää
 Kiinteistötunnus: 202-427-7-6
 Maanomistaja, osoite: Marja-Lea Kateisto, Kanervakatu 9, 21260 RAISIO
 Marjatta Kaarina Viikberg, Vähä Hämeenkatu 2 C 65, 20500 TURKU
 Ritva-Maija Eklund, Kallantie 21, 20540 TURKU
 Peruskartta: PK 104312 Littoinen
 Koordinaatit, ETRS-TM35-FIN N: 6713449 tutkitun alueen keskikoordinaatit
 E: 245240 (GPS tarkkuus <±3 m)
 Z: 20 – 25 (N2000)
 Kohteen lähin osoite: Riippusillantie 33, 21410 VANHALINNA (kohteesta 50 m lounaiseen).
 Kaivauslöydöt: KM 39403:1-4, palanutta luuta
 Aikaisemmat tutkimukset: 1998 inventointi Kaisa Lehtonen
 2012 tarkastus Kaisa Lehtonen
 Aikaisemmat löydöt: TYA 673:1, 32 g palanutta luuta, Kaisa Lehtonen inventointi 1998
 TYA 895:1-3, 52 kpl 2,3 g palanutta luuta, tarkastus Kaisa Lehtonen 2012
 Valokuvat: -
 Digikuvat: AKDG 3035:1-6, s. 9-10
 Paikannusmenetelmä: Garmin Oregon 450t-satelliittipaikannin (GPS tarkkuus <±3 m)
 Piirtäjä ja tutkimusavustaja: Jan-Erik Nyman FM ja Rasmus Åkerblom HuK
 Siviilipalvelusmies: Niko Anttiroiko HuK
 C14-ajoitukset: -
 Maastokarttaote: PK 104312 Littoinen, s. 3- 4
 Kartat: -
 Liitteet: -

KAARINA Tähkäpää 1

N: 6713449 E: 245240 Z: 20–25 (N2000)

1: 20 000

KAARINA Tähkää 1

Tarkennettu karttakuva tutkimuskohteen sijainnista

● Tutkimusalueen sijainti N 6713449 E 245240 (ETRS-TM35FIN)

★ Muinaisjäännöskohde

▨ Muinaisjäännösalue

1. JOHDANTO

Tähkää 1:n rautakautinen polttokenttäkalmisto löytyi Kaisa Lehtosen suorittamassa inventoinnissa vuonna 1998. Sen läheisyydestä Jan-Erik Nyman havaitsi 26.5.2012 palanutta luuta myrskyn kaataman puun juurakosta. Tuulenskaadon kohdalla oli kallion päällä jäljellä enää vähän maata, joka oli tuulenskaadon yhteydessä jo osittain sekoittunut. Museoviraston koekaivausryhmän tutkija HuK Simo Vanhatalo, piirtäjä FM Jan-Erik Nyman, tutkimusavustaja HuK Rasmus Åkerblom ja siviilipalvelusmies HuK Niko Anttiroiko tekivät paikalla 6.6.2012 tarkastuskäynnin Varsinais-Suomen maakuntamuseon tutkijan FM Kaisa Lehtosen kanssa. Tarkastuskäynnin yhteydessä päätettiin, että kalliopinnan päälle jäänyttä maata tulisi tutkia ennen kuin puun juurakko kaadetaan takaisin paikalleen. Kaivaustutkimus suoritettiin 9.7.2012 ja sen johtajana toimi FM Jan-Erik Nyman ja tutkimusavustajana HuK Rasmus Åkerblom. Jälkitöihin osallistui myös HuK Niko Anttiroiko siviilipalvelusmiehenä.

Helsinki 18.11.2013

Jan-Erik Nyman

2. TUTKIMUSHISTORIA

Tähkää 1:n polttokenttäkalmisto löytyi vuonna 1998 Kaisa Lehtosen suorittamassa inventoinnissa. Tuoloin löytyi kalmistoon kuuluva 9 x 6 m kokoinen kivikehä ja sen sisältä palanutta luuta, joka on radiohiiliajoitettu nuorempaan esiroomalaiseen tai vanhempaan roomalaiseen rautakauteen (Asplund 2009:21,23, Lehtonen 2009:187–188). Jan-Erik Nyman havaitsi 26.5.2012 noin 35 m kivikehästä pohjoiseen palanutta luuta myrskyn kaataman puun juurakosta. Nymanin ilmoitettua asiasta Turun museokeskukselle paikan kävi tarkastamassa Turun museokeskuksesta tutkija Kaisa Lehtonen ja Turun yliopistosta arkeologit Henrik Asplund ja Kristiina Korkeakoski-Väisänen sekä harjoittelija Heidi Viljanen. Tarkastuksen yhteydessä tuulenkaadosta kerättiin talteen palanutta luuta (TYA 895:1-3).

Samalla mäellä tunnetaan myös kaksi muuta muinaisjäännöskohdetta. Mäen kaakkoispuolella ja tutkimuskohteesta noin 150 m kaakkoon sijaitsee Tähkää 2, joka on rautakauteen tai historialliseen aikaan ajoittuva mahdollinen asuinpaikka. Mäen koillispuolella ja tutkimuskohteesta noin 200 m itään sijaitsee Tuulensuu niminen kohde, josta on löydetty kuppikivi.

3. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Tutkittavana oleva kohde sijaitsee noin 5,4 km Turun tuomiokirkosta koilliseen Aurajoen itäpuolella olevan mäen melko jyrkällä luoteisrinteellä, joka laskee Aurajokeen päin. Myrskyssä kaatunut kuusi sijaitsee noin 35 m vuonna 1998 löydetystä kivikehästä pohjoiseen. Kuusi oli kasvanut rinteeseen yläosassa pienellä terassimaisella tasanteella noin 25 m korkeudella merenpinnasta ja noin 50 m Riippusillantieltä koilliseen. Terassin yläpuolella rinne loiventuu ja sen alapuolella rinne muuttuu huomattavasti jyrkemäksi. Maa koostuu kivisestä hiekkamoreenista, jonka alla on kallio. Alueella kasvaa havupuuvältaista sekametsää. Aluskasvillisuus koostuu mustikasta ja ruohokasveista.

4. KAIVAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

Tarkastus 6.6.2012

6.6.2012 tehdyn tarkastuskäynnin yhteydessä kaivettiin lapiolla muutamia pieniä noin 0,2 x 0,2 m kokoisia koepistoja tuulenkaadon lähiympäristöön sekä tutkittiin aluetta metallipaljastimen avulla. Koepistot peitettiin tarkastuskäynnin jälkeen.

Kaivaus 9.7.2012

Tasanteella olevan tuulenkaadon jättämässä kuopassa kaivettiin 2,1 x 1,6 m kokoinen koekuoppa, jonka pituusakseli oli pohjois-etelä. Kuoppa jaettiin neljään samankokoiseen osaan, jotka nimitettiin ilmansuuntien mukaisesti (NV, NE, SV, SE). Maata kaivettiin lastalla ja musta, nokinen maa vesiseulottiin. Vesiseulonnassa käytettiin seuloja, joiden silmäkoko oli 2 mm. Löydöt otettiin talteen kuopan osan tarkkuudella. Koska maata oli kuopassa enää niin vähän jäljellä, päätettiin, ettei ollut tarvetta erotella löytöjä kerroksittain. Kaivauhavainnoista tehtiin muistiinpanot ja kaivausalueetta dokumentoitiin valokuvaamalla digitaalikameralla. Tuulenskaatokuopan sijainti paikannettiin Garmin Oregon 450t GPS-laitteella, jonka tarkkuus oli ± 3 m keskiarvomittauksella. Kaivauksien jälkeen paljaaksi jäänyttä kalliopintaa ei uudelleen peitetty, koska maanomistajalla oli aikomus kaataa kaatunut puujuurakko takaisin paikalleen tutkimuksien valmistuessa.

5. KAIVAUSHAVAINNOT

Tarkastus 6.6.2012

Tasanteella kasvaneen ja myrskyssä kaatuneen kuusen juurakossa oli havaittavissa selviä palaneen luun keskittyviä. Tuulenkaadon jättämässä kuopassa oli jonkin verran paikalleen jäänyttä maa-ainetta, jossa oli myös havaittavissa palanutta luuta ja mustaa nokimaata. Eniten maata oli jäljellä kuopan pohjoisosassa. Etelässä tuulenkaato oli paljastanut kalliopinnan ja maata oli enää hyvin vähän jäljellä.

Ilmaan nousseen juurakon luukeskittymistä rapsutettiin lastalla kahdesta kohdasta näytteeksi palanutta luuta. Metallinpaljastimen avulla todettiin, ettei juurakon sisällä ole metalliesineitä.

Tarkastuskäynnin aikana lähiympäristöön tehdyistä koepistoista ei löytynyt mitään kiinteään muinaisjään-
nökseen viittaavaa.

Kaivaus 9.7.2012

Tuulenkaatokuopassa olevasta palokerroksesta, joka koostui mustasta noen- ja hiilensekoittuneesta hiekas-
ta, oli tutkimusalueen luoteisosassa säilynyt 5 – 10 cm. Tutkimusalueen lounaisosassa palokerroksesta oli jäljellä enää noin 2 – 3 cm. Koillisosassa maa koostui enimmäkseen ruskeasta ja puhtaasta soraisesta hiekasta, jonka paksuus oli enimmiltään noin 15 cm. Tämän osan lounaiskulmassa paljastui ruskean hiekan alla ohut, noin 1 – 2 cm paksu, palokerros. Tutkimusalueen kaakkoisosassa maata ei ollut säilynyt lainkaan. Maaker-
roksen alla paljastui kallio. Tutkimusalueen länsiosassa rapautunut kallionpinta oli lohjennut laattamaisiksi kappaleiksi. Samalla alueella palokerros oli myös voimakkaimmillaan.

6. LÖYDÖT

Tarkastus 6.6.2012

Tarkastuksessa saatiin talteen kaatuneen puun juurakosta yhteensä 243 kpl palaneita luunsiruja, joiden yhteispaino on 6,1 g. Koepistot olivat kaikki löydöttömiä ja metallinpaljastimen avulla löytyi ainoastaan 1900-luvun lopulle ajoittuvia pullonkorkeja sekä lasipurkin kansi.

Kaivaus 9.7.2012

Kaivauksissa löytyi ainoastaan palanutta luuta. Pienten luusirujen yhteismäärä oli 840 kpl ja niiden yhteis-
paino 46,2 g. Suurin osa tutkimusalueen palaneista luista (noin 72 % kappalemäärästä ja noin 74 % paino-
määrästä) löytyi tuulenkaatokuoppaan tehdystä koekuopan luoteisosasta, missä myös palokerros oli säily-
nyt paksuimmillaan.

Kuopanosa	kpl	%kpl	Paino g	%paino
Lounais	66	7,9	3,6	7,8
Luoteis	606	72,1	34,0	73,6
Koillis	168	20,0	8,6	18,6
Yhteensä	840	100	46,2	100

Taulukko: Palaneiden luiden jakaantuma koekuopassa.

7. YHTEENVETO

Jan-Erik Nyman havaitsi 26.5.2012 Tähkääpää 1:n rautakautisen polttokenttäkalmiston läheisyydestä palanutta luuta myrskyn kaataman puun juurakosta. Museoviraston koekaivausryhmä teki paikalle tarkastuksen 6.6.2012. Tarkastuksen yhteydessä päätettiin tutkia ne vähäiset maat, jotka olivat jääneet kallion päälle puun kaatuessa. Tuulenskaadon välittömästä lähiympäristöstä ei tarkastuskäynnin aikana havaittu muita viitteitä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Museoviraston koekaivausryhmä suoritti 9.7.2012 pienialaisen koekaivauksen, jolloin tuulenskaatokuopassa olleet maat seulottiin. Kuopassa havaittiin polttohautaukseen viittaava nokikerros, joka sisälsi palaneita luita ja hiiltä. Muita löytöjä ei kuopassa ollut. Tarkastuskäynnin ja koekaivausten aikana löytyi yhteensä noin 50 g palanutta luuta. Tuulenskaatokuopassa havaittu nokikerros oli suppea-alainen – siitä ei havaittu merkkejä lähistölle tehdyistä koepistoista.

Polttohautaus lienee rautakautinen, ajoitettavien löytöjen puutteessa ei hautausta pystytty ajoittamaan sen tarkemmin. Tähkääpää 1:n nuorempaan esiroomalaiseen tai vanhempaan roomalaiseen rautakauteen ajoittuvan polttohautauksen läheisyys antaa kuitenkin viitteitä, että myös tutkittu polttohautaus on vanhemmalta rautakaudelta.

8. LÄHTEET

Painetut lähteet ja kirjallisuus:

- Asplund, Henrik (2009). Vanhalinna ennen vanhaa linnaa: linnavuoren ja sen ympäristön varhaismetallikautisista löydöistä. Teoksessa Korkeakoski-Väisänen, Kristiina, Pukkila, Jouko & Lehtonen, Hannele (toim.) *Muinaisjäännös ja maisemakohde: kaksitoista näkökulmaa arkeologisiin kasvitieteellisiin tutkimuksiin Liedon Vanhalinnassa ja sen ympäristössä*. Turku: Turun yliopisto Arkeologia ja Liedon Vanhalinna, s. 16 – 31.
- Lehtonen, Kaisa (2009). Aurajokilaakson maahan kätketty menneisyys: arkeologinen inventointihanke vuosina 1998-2002. Teoksessa Korkeakoski-Väisänen, Kristiina, Pukkila, Jouko & Lehtonen, Hannele (toim.) *Muinaisjäännös ja maisemakohde: kaksitoista näkökulmaa arkeologisiin kasvitieteellisiin tutkimuksiin Liedon Vanhalinnassa ja sen ympäristössä*. Turku: Turun yliopisto Arkeologia ja Liedon Vanhalinna, s. 176 – 202.

Painamattomat lähteet:

- Lehtonen, Kaisa (1998). Kaarinan muinaisjäännösinventointi 1998. Turun yliopisto. Kopiota raportista säilytetään Museoviraston arkistossa.

9. DIGIKUVALUETTELO

KUVAN NUMERO

AIHE

Kuvaaja: Jan-Erik Nyman

AKDG 3035:1 Tutkimusalueella oleva kaatunut kuusi, kuvattu luoteesta.

AKDG 3035:2 Tutkimusalueella oleva kaatunut kuusi, kuvattu luoteesta.

AKDG 3035:3 Tuulenkaadossa paljastunut nokimaa-alue, kuvattu lännestä.

AKDG 3035:4 Tuulenkaadossa paljastunut nokimaa-alue, kuvattu etelästä

AKDG 3035:5 Tuulenkaatokuoppaan sijoitettu koekuoppa kaivettuna kallion saakka, kuvattu pohjoisesta.

AKDG 3035:6 Tuulenkaatokuoppaan sijoitettu koekuoppa kaivettuna kallioon saakka, kuvattu lännestä.

10. KUVATAULU

AKDG 3035:1. Tutkimusalueella oleva kaatunut kuusi, kuvattu luoteesta.

AKDG 3035:2. Tutkimusalueella oleva kaatunut kuusi, kuvattu luoteesta.

AKDG 3035:3. Tuulenskaadossa paljastunut noki-maa-alue, kuvattu lännestä.

AKDG 3035:4. Tuulenskaadossa paljastunut noki-maa-alue, kuvattu etelästä.

AKDG 3035:5. Tuulenskaatokuoppaan sijoitettu koekuoppa kaivettuna kallioon saakka, kuvattu pohjoisesta.

AKDG 3035:6. Tuulenskaatokuoppaan sijoitettu koekuoppa kaivettuna kallioon saakka, kuvattu lännestä.